

БАЦЬКАЎШЧЫНА

WHITERUTHENIAN WEEKLY „THE FATHERLAND“

Дана 30 н. фэн., для заграіцы — 50 н. ф.

№ 8(52).

25 САКАВІКА 1949 Г.

ГОД ВYДАНЬНЯ 3

1918 - 25 САКАВІКА - 1949

ЗВАРОТ ПРЭЗЫДЭНТА БНР да Беларускага Народу

Да вас, дарагія сёстры і браты шырокіх палеткаў Беларусі, што цяпіце чужацкую няволю фізычнага і маральнага тэрору, да вас, мучанікі вязніцаў, катаргаў-канцлягераў, да вас, гэроі-змагары, вольныя духам лясныя арлы, да вас, расцяпушаныя па цэлым сьвеце на выгнанні, — да Цябе, увесь шматпакутны, ды нязломны Беларускі Народзе —

зварачаюся сямні з найгаражэйшым братнім прывітаннем і шлю вам усім свае найсэрдэчнейшыя пажаданні вытрываласці і гарту ў змаганні. У сямнішні дзень найвялікшага нашага нацыянальнага сьвята злучам усе свае душы і сэрцы, успомніма ахвяры мучанікаў за вялікі наш сьвяты ідэал ды памолімся гораца Богу, каб Найвялікшы і Найсправядлівейшы ў небе скараціў нашыя цяпенні, каб няўпінныя дагэтуль сьлёзы міліёнаў нашых матак, сестраў, слёзы, што разьдзіраюць горкім болем іхныя грудзі, сталіся сямні сьлязьмі ўмільнай радасці ў моцнай веры і надзеі на найхутэйшае спатканьне нас усіх у Вольнай Беларусі!

Успомніма ў сямнішні дзень вешчыя словы нашых песняроў, прарокаў-будзіцеляў, якія натхнілі нам вялікую сілу духу да змаганьня за вызваленьне зь цяжкога духовага і фізычнага няволі.

Успомніма заветы нашых вялікіх правадыроў, ад Кастуся Каліноўскага да Пётры Крачэўскага і Васіля Захаркі, якіх Найвышэйшая Сіла абдарыла была сьветлым палітычным розумам Боскага Провіду.

Возьмем глыбака да сэрца іхную навуку, іхнае дазнаньне і, узмацаўшыся на сілах, цьвёрда і нязломна пакрочым наперад іхным шляхам да канчальнага нашага перамогі!

БЕЛАРУСКІЯ ВАЙСКОЎЦЫ!

Ізноў надышоў наш вялікі дзень, дзень 25-га Сакавіка. Увесь беларускі народ гэты дзень, як гадавіну незалежнасьці свае Бацькаўшчыны, сьвяткуе і там у зьяволенай Радзіме і канцлягерах і турмах НКВД, і мы тут на эміграцыі. Там на Бацькаўшчыне, пад тэрарам ненавіснага акупанта, народ наш ня будзе мець магчымасьці выявіць сваю радасць з нагоды 31-ай гадавіны абвешчання незалежнасьці Беларускай Рэспублікі. Усходні імперыялізм, на сямнішні дзень у форме бальшавізму, мячом перакрэсьліў незалежнасьць Беларускай Народнай Рэспублікі, сілай накінуўшы ёй фікцыю незалежнасьці — Беларускаю Сацыялістычную Савецкую Рэспубліку. Таму беларускі народ будзе сьвяткаваць гэты дзень там адно ў сваёй душы, хаваючы глыбока крыўду за патаптаньне грубой фізычнай сілай Акту 25-га Сакавіка, за нячужаваньне зьдэк, які ён церпіць сямні.

Мы тут на эміграцыі знаходзімся настолькі ў шчаслівейшым палажэньні, што можам адкрыта гэты дзень адсвяткаваць, аднак-жа радасці ня будзе і ў нас. Бо ці-ж можам мы весэліцца, калі народ наш у няволі? Не, мы ў гэты дзень павінны душою злучыцца з нашай Радзімай і адчуць тое цяпенне, якое пераносіцца яна. У гэты дзень мы павінны ўсьведаміць сабе тую Гальгофу, якую прайшоў ужо наш народ ад памятнага дня — 25-га Сакавіка 1918 году па сямнішні дзень. Успомнім аб тых, якія аддалі сваё жыццё ў змаганні за незалежнасьць Беларусі, аб тых нашых братоў і сёстрах, якія намерлі ў страшных муках у канцэнтрацыйных бальшавіцкіх лягерах, і аб тых, якія сямні перапіць на Калыме, Варкуце і ў іншых шматлікіх месцах пакуты — сапраўдным пекле на зямлі.

Беларускія вайскоўцы!

Няхай у гэты дзень кжны з нас зробіць рахунак сумленьня, ўсьведаміць сабе, ці ён чэсна выканаў свой жаўнерскі абавязак у дачыненні да свае Бацькаўшчыны. Ці ён ня мае доўгу перад сваім народам, які ён мусіць раней, ці пазней заплаціць? Сьвяткуючы гэты вялікі дзень няхай кжны з нас зразумее, што мець несплачаныя даўгі перад Бацькаўшчынай — нельга. Мы не павінны забывацца, што тады толькі мы іх сплацім, калі вернемся на Бацькаўшчыну, як вызвольнікі нашага народу і зброй у руках, або аддамо сваё жыццё за справу ягонага вызваленьня.

Няхай жыве 25 Сакавік, няхай жыве збройнае змаганьне за вызваленьне Беларускай Народнай Рэспублікі!

Старшыня Галоўнага ўраду
Задзіночаньня Беларускіх Вэтэранаў.

Сьціснем шчыльнай нашыя рады навокал нашага крыштальна чыстага, нашага сьвятога штандару БНР, каб рукі варожыя не дапылі яго ў нас вырваць!

Дарагія сёстры, браты!

У сямнішні дзень трыццаць першых угодкаў абвешчання па ўвесь сьвет волі Беларускага Народу гораца заклікаю вас усіх быць і далей непахіснымі змагарамі за ўсё тое сьвятое, што з такім фанатызмам баранілі нашыя папярэднікі цягам гонных апошніх трыццаць і аднаго году.

Заклікаю вас усіх да зьявілішчак актыўнасьці і напружанасьці ў змаганні з усякімі варожымі наскокамі на нас розных чорных сілаў, якія, вычуваючы набліжэньне дня нашага вызваленьня, павялі на нас атаку рознымі хітрымі падступамі.

Заклікаю вас усіх быць і надалей вялікімі духам сьцімамі і дачкамі Беларусі, забыцца на ўсе дробныя нялады, міжбныя непаразумееньні, а ськіраваць увесь свой гнеў на нашага лютага ворага, што трымае ў пакуце і муках наш народ.

Дарагія сёстры, браты!

Памятайма і выканайма годна свае абавязкі, сваю місію перад Бацькаўшчынай і Богам, ускладзеную долей на нашае пакаленьне!

Заклікаю вас яшчэ гораца да дружнай братэрскай згоды, да упорыстай цьвёрдай вытрывалай працы, да ахвярнасьці ў змаганні за вольную Беларускаю Народную Рэспубліку.

Змагайся як мага і станься вольным духова і фізычна, Вялікі Беларускі Народзе!

Жыве Беларусь!

Жыве БНР!

Мікола Абрамчык.

ТЭСТАМЭНТ ПРЭЗЫДЭНТА БНР

ВАСІЛЯ ЗАХАР І

Ніжэй друкуем даслоўны тэкст тэстамэнту аб перадачы мандату Прэзыдэнта БНР (Старшыні Рады БНР) інж. Мікалаю Абрамчыку (гледзі артыкул: «Незалежніцкі Шлях БНР»):

«Старшыня Рады
Беларускай Народнай
Рэспублікі
6.III.1943
№ 546
Прага.

Іх Міласьці
гр. інж. Міколе Абрамчыку
і гр. Ларысе Гэніюш.

Будучы доўга і моцна хворым, што можа прынесці хутэй кепскі, чым добры канец майму жыццю, я гэтым перадаю Вам, пане Інжынер, становішча Старшыні Рады Беларускай Народнай Рэспублікі.

Гэтым-жа самым назначаю на становішча Сакратара Прэзыдыюму Рады БНР Ларысу Антонаўну Гэніюш. Усе абавязкі, ляжачыя раней на мне, згодна з пастановай пленуму Рады БНР, ускладаюцца цяпер на Вас, пане Інжынер, і на грамадзянку Гэніюш.

Прашу выконваць іх у духу беларускай дзяржаўнай незалежнасьці і яе непадзельнасьці.

Знаючы Вас, як патрыёта беларускага народу, маю надзею, што Вы цьвёрда пойдзеце тым шляхам, які ўказаны актам 25-га сакавіка 1918 г.

Само сабой разумеецца, што ўсе архівы Рады БНР і дакументы пераходзяць таксама да Вас.

В. Захарка.

Старшыня Рады БНР».

(Пячатка Рады БНР).

«Далейшая праца, як нашая заграіцай, так і ўсяго Беларускага Народу на Бацькаўшчыне павінна скінуць панаваньне чужынаў і даць месца Беларускаму Народу на ўсёй этнаграфічнай Беларусі, дзе ён становіць адменную большасьць».

Старшыня Рады БНР.

П. Крачэўскі.

«Барацьба ўсімі сродкамі павінна вярнуцца бязупына да тае пары, пакуль Беларусь ня будзе пазбаўленая ад чужога панаваньня і пакуль у ёй, як незалежнай дзяржаве, не запануе сам Беларускі Народ».

В. Захарка.

Старшыня Рады БНР.

ЗА ІДЭЮ 25 САКАВІКА

Ужо трыццаць першы раз Беларускі Народ адзначае гадавіну вялікага гістарычнага Акт 25 сакавіка 1918 г., па моцы якога Беларусь была абвешчана вольным і незалежным гаспадарствам у межах расьсяленьня і лічбовае перавагі Беларускага Народу.

Гэтая падзея была найвялікшым пераломным момэнтам у жыцьці Беларускага Народу і запачаткавала сабою новы пэрыяд у гісторыі беларускага нацыянальна-вызвольнага руху. Да 25 сакавіка беларускі рух ня меў яшчэ перад сабою выразна азначаных палітычных перспектываў, ня быў яшчэ ідэалічна спрэцызаваным. Беларускі нацыянальна-палітычны актыў, што кіраваў гэтым рухам, блудзіў і губляўся яшчэ ў розных фэдэральных, аўтаномных, нярэдка толькі ў культурна-аўтаномных канцэпцыях, не асьмельваючыся нат і думаць аб поўным разрыве з Расеяй і аб дзяржаўнай незалежнасьці Беларусі. Пэрыяд дасакавіковы можа тады сьмела назваць пэрыядам шуканьня сталяй і агульнавызнавай нацыянальна-гаспадарстваўскай канцэпцыі, пэрыядам крышталізаваньня беларускай нацыянальнай ідэалёгіі, на якой-бы гэтая канцэпцыя абаяралася. Што гэтыя шуканьні ішлі па правільнай лініі народных патрэбаў і адказвалі імкненьням Беларускага Народу, даводзіць факт, што яны прывялі да поўнае і бліскача перамогі незалежніцкай ідэі, выражанай у Акце 25 сакавіка.

Вось чаму Акт 25 сакавіка 1918 г. распачынае ў беларускім, нацыянальна-вызвольным руху новы гістарычны пэрыяд — пэрыяд незалежніцкі. Ад гэтага часу беларуская палітычная думка разьвіваецца ўжо ў вадным, выразна спрэцызаваным незалежніцкім кірунку, стаўляючы сваёй канчальнай мэтай, сваім найвялікшым ідэалам — вольнасьць і дзяржаўную незалежнасьць нашае Бацькаўшчыны.

Акт 25 сакавіка ня быў прыпадковым зьявішчам, абумоўленым спрыяльнымі абставінамі часу, ня быў справай толькі патрыятычнае інтэлігенцыі ці ейнае найбольш энтузіястычнае групы, але ідэі гэтага вялікага Акту былі арганічнаю часткаю агульнанародных імкненьняў, агульнанароднае волі.

Вось чаму ідэя 25 сакавіка была спантанічна падхопленая ўсім народам, які не энтузіястычна прыняў і за ейнае ажыццяўленьне кінаўся ў няроўнае змаганьне. Славутае Слуцкае Паўстаньне і цэлы рад іншых збройных чынаў супраць акупантаў праходзілі пад сьцягам БНР, разгортваліся ў імя незалежніцкае ідэі. За гэтую ідэю найлепшыя сыны Беларускага Народу адважна ішлі на сьмерць, у турмы, на мукі ў ссылках далёкага Сібіру ці палірай Паўначы, каб сваёй крывёю і жыцьцём сваім задакумэнтаваць веліч, сьвятасьць і несьмяротнасьць гэтае ідэі. Ідэя 25 сакавіка стала агульнанароднай ідэяй і на столькі папулярнай і неадлучнай у масах, што ня было і няма сямні ніводнай беларускай палітычнай партыі ці арганізацыі, ніводнага нацыянальнага пачынаньня, дзе-бы гэтая ідэя, як найвялікшая канчальная мэта, ня была вызнаваная і акцэнтаваная. Навет зацятая ворагі незалежнасьці Беларусі і усякія чужацкія экспазытуры сярод Беларускага Народу змушаныя навокі маніфэставаць ідэю 25 сакавіка і маскаваць ёю свае запраўдныя праступныя намеры, бо ў працўным выпадку ня мелі-б яны найменшай папулярнасьці ані ўплываў.

Беларуская незалежніцкая ідэя, выражаная ў Акце 25 сакавіка, як і ўсякая іншая творчая і жывая ідэя, з году ў год мацнее ў сэрцах Беларускага Народу і становіцца канкрэтным зьместам усяе беларускае палітычнае, грамадзкае і культурнае дзейнасьці. Яна з кжым годам здабывае сабе што раз больш фанатычна адданых ёй вызнавальнікаў, павялічае што раз большыя рады нўтомных замагараў за ейнае ажыццяўленьне. Яна і сямні зьяўляецца жывой і творчай у Беларускім Народзе. Яна натхняе шырокія масы Беларускага Народу на Бацькаўшчыне да няўпіннага змаганьня супраць маскоўска-бальшавіцкага акупанта за сваю волю, за сваё шчасьце, за сваю лепшую будучыню. Яна ўзмацняе ягоную веру ў перамогу, гартуе ягоную волю ў змаганні, дае яму сілу вытрываласці, вядзе яго да вялікіх гераічных чынаў.

У гэтым найлепшая зарука таго, што Народ, узброены вялікай вызвольна-незалежніцкай ідэяй, не загіне, ня гледзячы на тое, якой цяжкой ягонай няволя ня была-б, але скрышыць усе перашкоды на сваім цяжкім шляху і дойдзе да поўнае перамогі. У гэта мы моцна верым, у гэта верыць увесь шматмільённы Беларускі Народ!

«Мы не павінны ані на часіну забывацца аб тым, што нашая нацыянальна-вызвольная ідэя, за якую змагаюцца ўжо цэлыя пакаленьні Беларускага Народу, зьяўляецца для нас сьвятой ідэяй. Дзеся гэтага патрэба ўсяцэла гэтай ідэі аддацца, для яе жыць, а калі трэба, дык і намерці».

М. Абрамчык.

Прэзыдэнт БНР.

НЕЗАЛЕЖНІЦКІ ШЛЯХ БНР

I. БНР АДЗІНА ПРАЎНАЯ

Асновы законнасці БНР залежаць ад таго, ці былі правільна з праўнага гледзішча пакліканыя вярхоўныя органы БНР, ці ў іхнім далейшым развіцці ня былі парушаныя праўныя асновы й ці не прэрэчыла ім практычная дзейнасць гэтых органаў.

Адкаж на гэтае пытаньне й ёсьць найбольш вымоўным довадам таго, што адзінапраўным носьбітам суверэнных правоў беларускага народу зьяўляецца Рада БНР, пакліканая свабодна выяўленай воляю ўсяго беларускага народу на Першым Усебеларускім Кангрэсе ў Менску у снежань 1917 г. Законнасьць гэтага Кангрэсу ў нікога як сярод беларусаў, так і іншых народаў ня можа падлягаць найменшаму сумніву. Кангрэс, скліканы Вялікай Беларускай Радай, што абыймала ўсе беларускія арганізацыі й партыі, складалася з дэлегатаў (1.167 з пастанаўляючым і 705 з ларалчым галасам), выбраных шырокім дэмакратычным спосабам, якія рэпрэзэнтавалі ўсе сацыяльныя слаі беларускага народу й усю тэрыторыю этнаграфічнае Беларусі. Пазьнейшы Прэзыдэнт БНР Пётра Крачэўскі правільна аб гэтым пісаў: «Іматэрыяльнасьць Зьезьчу гавора сама за сябе. бо ніводная нацыя за прэтыял вялікае расейскае рэвалюцыі не дала такое кофкасьці ўдзельнікаў і натвараьна. воля народу на ім была выяўленая зусім заканамерна, гэтага ня будзе й ня мае права аспрэчваць ніхто».

Ня гледзячы на тое што Кангрэс перад канцом сваім быў разгнаны балышавікамі, змог ён законным спосабам перадаць свае паўнамоцтвы та часу магчымых вольных выбараў у Беларусі выбранай ім Радзе Першага Усебеларускага Кангрэсу, якая атпазв-ж вылучае зь сябе Выканальны Камітэт. Гэты Выканальны Камітэт пераймаюўваешца 19 сакавіка 1918 г. у Раду Беларускае Народнае Рэспублікі, якая прадаўжае змаганьне за ажыццяўленьне нацыянальна-незалежніцкіх іпзатаў беларускага народу. Найвышэйшым пунктам гэтага змаганьня было абвешчаньне ёю 25 сакавіка 1918 г. Беларусі вольнай і незалежнай рэспублікай у межах лічбовае перанай беларускага народу.

Акт 25 сакавіка зьяўляецца такім спосабам вялікім пераломным момэнтам у гісторыі нашага нацыянальна-вызвольнага руху, ёсьць актам агьлннанапольнае волі, выражае сабой імкненьні беларускага народу, а ў пазьнейшыя часы паўторнае няволі — ёсьць ён ідэйнай асновай усяго нашага нацыянальнага руху й вызвольнага змаганьня. Ягоны праўны бок не аспрэчваўся нікім: ня толькі беларусамі й нашымі прыяцелямі сясярод іншых народаў, але таксама й нашымі яўнымі ворагамі.

Гэтак балышавікі, стварыўшы 1 студзеня 1919 г. у проопіўагу БНР фікцыю беларускае дзяржаўнасьці — ВССР, ня могуць алнак успакоіцца з прычыны існаваньня й дзейнасьці пеаахафціхх на эміграцыю Прэзыдэнта, Рады й Ураду БНР. Таму за ўсякую цану стараюцца дабіцца ад іх прызнаньня ВССР, перадачы апошняй сваіх мантатаў і прывабіць іх у Менск. Калі-б, прыкладам БНР не прадстаўляла сабою праўнае моцы, дык ня было-б такіх вялікіх намаганьняў балышавікоў, каб яе зьліквідаваць.

А намаганьні рабіліся вялікія. Найшырэй яны выяўліліся на г. зв. Бэрлінскай канфэрэнцыі, скліканай 12 — 15 кастрычніка балышавікамі.

На гэтай канфэрэнцыі трох былых міністраў Ураду БНР — Цьвікевіч, Заяц і Пракулевіч, засугэраваныя тагачасным уздымам беларускай культурна-нацыянальнай працы ў ВССР, зрабілі падлог і, ня будучы ўжо міністрамі, падпісалі ад імя Ураду БНР заяву аб прызнаньні ВССР і перадалі ей свае мандаты. Гэты крок трох усьпомненьні міністраў ня меў у сабе ніякае праўнае моцы, бо яны яшчэ перад канфэрэнцыяй, 4 кастрычніка 1925 г. злажылі на рукі Прэзыдэнта БНР сваю дымісію і гэтая дымісія была 10 кастрычніка Прэзыдэнтам Крачэўскім прынятая (гл. «Бюлетэнь Рады БНР» за студзень 1926). Калі-б аднак яны дымісіі сваей не злажылі й узапраўды рэпрэзэнтавалі на Бэрлінскай канфэрэнцыі Урад БНР, то ўсёроўна іхная пастанова, як ураду, была-б ня важная, пакуль ня была-б ратыфікаваная Прэзыдэнтам або Радаю БНР. Аб гэтым і заявіў 18.1.1926 г. Прэзыдэнт Крачэўскі, гаворачы: «Усёроўна, пры адстаўцы, ці навет без адстаўкі, пратакол аб ліквідацыі Ураду, а тым барджэй, перадачы мандатаў без зацьверджаньня Старшыні Рады, ніякай вагі мець ня мог і зьяўляўся падлогам і спэкуляцый з аднаго боку, і юрыдычным абсурдам, разьлічаным на несьвядомасьць, калі не сказаць глупоту, як сябе, так і тых, каму гэтыя пастановы й мандаты прыгатаўляліся» («Бюлетэнь»).

Рада БНР на чале з Прэзыдэнтам Крачэўскім войстра запратэставала супраць самавольнага й незаконнага кроку некалькіх былых сяброў Ураду й шырака эдэмантавала гэта перад сьветам і беларускім народам. Гэтак між іншым у «Спраставаньні Старшыні Рады БНР» што да паступку Цьвікевіча й сяброў ды іхнай заявы гаворыцца: «Прэзыдыюм Рады такое паступаньне назваў зрадаю незалежнасьці Беларусі й ніякай адказнасьці за гэта не нясе, адкінуўшы ў корані юрыдычнае значэньне такой заявы. Вярхоўная ўлада на тэрыторыі этнаграфічнай Беларусі, згодна з пастановай Рады Рэспублікі 13 сьнежаня 1919 г., належыць выключна Прэзыдыюму Рады, што зараз знаходзіцца заграінаці, і таму авантура Цьвікевіча можа разглядацца толькі, як зрада народу, волі якога ён ня выпайніў і перайшоў да яго ворагаў» («Бюлетэнь»).

Факты гавораць самі за сябе. Бэрлінская канфэрэнцыя ня толькі не зьліквідавала, але ані чужь не падважыла законнае моцы БНР. І прыходзіцца толькі дзіўляцца з груба нахабных цьверджаньняў зарубежнікаў, якія бессаромна намагаюцца на месца Рады БНР падсунуць свой гітлераўскі эрзац у форме БЦР, назваўшы яе адзіназаконным прадстаўніцтвам суверэнных правоў беларускага народу, цьверджаньняў, што быццам вярхоўныя органы БНР на Бэрлінскай канфэрэнцыі самазьліквідаваліся й перадалі свае мандаты ВССР. Ня трэба й даводзіць, што такія цьверджаньні маюць

на мэце зусім тое самае, што мелі на мэце й балышавікі, склікаючы Бэрлінскую канфэрэнцыю.

Рада БНР, Прэзыдэнт Крачэўскі й ягоны наступнік В. Захарка з годнасьцю вытрымалі ўдары па БНР, што йшлі таксама з боку Польшчы й Летувы. Урады або-двых гэтых дзяржаваў паслядоўна імкнуліся да таго, каб у дачыненьні зь беларусамі абыйсьці Раду й Урад БНР, унесці ў іхныя рады расклад або выкарыстаць іх для сваіх інтарэсаў, супярэчных зь інтарэсамі беларускага народу й ягонае дзяржаўнасьці. Ніводная аднак з падобных спробаў не ўдалася, бо Рада БНР заўсёды цьвёрда стаяла на тэй незалежніцкай пазыцыі, якая была вызначаная актам 25 сакавіка й пастановамі Першага Усебеларускага Кангрэсу.

Наступным, пасля Бэрлінскай канфэрэнцыі, закідам супраць законнасьці БНР, які высунулі апошнім часам зарубежнікі, быў факт, што пасля сьмерці апошняга, выбранага на Бацькаўшчыне Прэзыдэнта БНР Васіля Захаркі абняў гэтае становішча, згодна тэстамэнту апошняга, сучасны Прэзыдэнт БНР інж. М. Абрамчык. Зарубежніцкая кліка намагалася й намагаецца «давесці», што гэтка спосаб пераданьня прэзыдэнцкіх паўнамоцтваў зьяўляецца нідзе не практыкаваным і ня важным.

Гэтыя аргумэнты зарубежнікаў зьяўляюцца разьлічанымі толькі на нясьведамасьць пэўнае часткі беларускага грамадзянства, бо ў запраўднасьці справа прадстаўляецца зусім інакш. Перадаваньне прэзыдэнцкіх паўнамоцтваў ня толькі паводля тэстамэнту, але й без тэстамэнту, шырака практыкуецца ў сьвеце ў тым выпадку, калі зь хвілінаю адыходу ці сьмерці прэзыдэнта народ знаходзіцца ў такім палажэньні, што ня мае магчымасьці свабодна выявіць сваей волі й выбраць сабе новага прэзыдэнта. Гэтак, прыкладам, пасля сьмерці прэзыдэнта Украіны Пятлоры абняў ягонае становішча прэм'ер міністраў А. Лявіцкі навет без ніякага тэстамэнту. Польскі прэзыдэнт Масыціцкі, за жыцьця яшчэ апынуўшыся на эміграцыі, перадаў свае прэзыдэнцкія паўнамоцтвы Рачкевічу, а апошні, уміраючы, Залескаму. Францускі прэзыдэнт Лебрэн, адыходзячы ў вадстаўку, калі пры акупацыі Францыі немцамі і ваенных абставінах перавыбары былі немагчымыя, перадаў свае паўнамоцтвы маршалу Пётэну. Тры разы ўжо адбылася тэстамэнталным парадкам перадача прэзыдэнцкіх паўнамоцтваў у тшпанскіх рэспубліканцаў, урад якіх вызнаецца «дэ юрэ» цэлым радам дзяржаваў сьвету, у тым ліку Савецкім Саюзам і ягонымі сатэлітамі.

Як бачым, перадаваньне прэзыдэнцкіх паўнамоцтваў тэстамэнталным парадкам, або й без тэстамэнту, шырака практыкуецца ў сьвеце й нікім не аспрэчваецца, так як гэта адзіны спосаб у тым выпадку, калі няма ніякае магчымасьці правядзеньня вольных выбараў на бацькаўшчыне. А таму й гэты закід, якім нашыя ворагі стараюцца падважыць законнасьць БНР, ня вы-

СУПОЛЬНАЯ АБАРОНА ЗАХАДУ

АБВЕШЧАНЬНЕ ТЭКСТУ АТЛЯНТЫЦКАГА ПАКТУ

18 сакавіка быў абвешчаны тэкст Атлянтыцкага пакту адначасна ў сямі сталіцах дзяржаваў, што зьяўляюцца ягонымі ўдзельнікамі. Гэтыя ўдзельнікі забавязваюцца, што ў выпадку варожага агрэсыі на аднаго зь іх, будучы яны супольна змагацца ўсімі магчымымі сродкамі із ужыццём збройных сілаў уключна. Атлянтыцкі пакт, які мае трыццаць 20 гадоў, будзе падпісаны 4 красавіка ў Вашынгтоне Задзіночанымі Штатамі Амэрыкі, Вялікабрытаніяй, Францыяй, Бэльгіяй, Галандыяй, Люксэмбургам і Канадай. Таксама будучы афіцыйна запрошаныя да ўдзелу ў пакце Нарвэгія, Данія, Ісьляндыя, Партугалія й Італія. Тайныя прыгаваньні праекту гэтага пакту трывалі 8 месяцаў.

Удзельнікі пакту пастанавілі ўзаемна кансультавацца ў выпадку zagrożаньня тэрытарыяльнае цэласьці, палітычнай незалежнасьці або бяспечнасьці. Параграф 5 гаворыць аб тым, што Задзіночаныя Нацыі будучы заўсёды інфармаваныя аб выпадку варожага агрэсыі і аб прынятых супраць яе мерах. Незалежна ад гэтага пакту, астаецца ў сіле й надалей асноўная адказнасьць Рады Бясьпечнасьці ЗН за ўтрыманьне сусьветнага міру й бясьпечнасьці. Існуючыя дагэтуль міжнародныя ўмовы, як, прыкладам, ангельска-савецкая ці

трымлівае крытыкі й сьветчыць толькі аб злой волі тых, што такія закіды выстаўляюць.

З усяго вышэй сказанага бачым, што канцэпцыя БНР, устаноўленая народам яшчэ ў 1917 г. на Першым Усебеларускім Кангрэсе, абапіраецца на моцных праўных фундамэнтах і ў далейшай гісторыі беларускага вызвольнага руху нідзе й ніколі гэтай праўнай моцы не парушыла. А таму адзінапраўным прадстаўніцтвам і носьбітам суверэнных правоў беларускага народу зьяўляецца толькі Прэзыдэнт, Рада і Урад БНР.

II.

БНР АДЗІНА АЎТЭРЫТЭТНАЯ

Побач з праўнымі асновамі БНР, строга й паслядоўна дагэтуль захаванымі, другім ейным фундамэнтам ёсьць высокая й таксама ніколі не парушаная аўтарытэтнасьць. Ня было ад 1917 г. ні толькі такога выпадку, каб Прэзыдэнт, Рада ці Урад БНР пайшлі на супрацоўніцтва зь якім-небудзь ворагам ці акупантам Беларусі, але навет каб прымірыліся зь ім. Вярхоўныя органы БНР на працягу ўсяго гэтага часу былі вернымі носьбітамі беларускай незалежніцкай ідэі й няўтомнымі змагарамі за ейную крыштальную чысьціню ня толькі ў тэорыі — у сваіх маніфэстах, зваротах ці пастановах, але і ў шырокай практычнай дзейнасьці.

Рада БНР і пакліканы ёю Урад яшчэ на Бацькаўшчыне, апынуўшыся ў вабставінах, немагчымых для легальнага выконваньня волі Першага Усебеларускага Кангрэсу, пераходзяць у падполье й арганізуюць супраць балышавікоў збройнае паўстаньне ды выганяюць іх зь Менску аж за Бабруйск, потым падыймаюць славуцае Слуцкае Паўстаньне й цэлы рад іншых збройных актаў беларускага народу з мэтай абароны й захаваньня ягонае незалежнасьці. З прыходам новых, нямецкіх акупантаў у Менск, Рада й Урад БНР ані чужь не захісталіся ў сваіх пазыцыях і не скапітулявалі перад немцамі, а наадварот — падрыхтоўваюць і немцам збройнае паўстаньне.

У час юлавага торгу за беларускія землі сільнейшых і шчасьлівейшых нашых суседзяў Рада і Урад БНР, дзякуючы свайму непахіснаму й бескампрамісавому становішчу, захавалі поўную годнасьць і аўтарытэт. Гэтак яшчэ на Бацькаўшчыне ў 1919 г. палякі на чале зь Пілсудзікім імкнуцца атрымаць ад Рады БНР мандат на суверэнітэт у Заходняй Беларусі. Ня гледзячы на некаторых сяброў Рады й Ураду, што арыентаваліся тады на Польшчу, польскія намаганьні спаткаліся із станюўкім адпорам. Зь ініцыятывы Рады й Ураду БНР беларускае насельніцтва Заходняй Беларусі салідарна байкатуе выбары ў Віленскі Сойм у 1922 г., які, дзякуючы гэтаму, фактычна праваліўся, кампрамітаваўшы Польшчу ў вачох Эўропы й яшчэ больш падкрэсьліўшы значэньне мандату БНР. Ня менш пасляхова су- (Працяг на 3-ай балоне).

М. Куліковіч.

НАРОДНЫЯ ВЫКАНАЛЬНІКІ

Наша Маці — зямля беларуская
Нарадзіла музыкаў ня мала...

Беларуская літаратура, і ў прозе і ў паэзіі вуснамі сваіх лепшых прадстаўнікоў ці мала расказвала аб народных музыках, розных гусялярох, лерніках, дударо-х, цымбалістых, скрыпачо-х і г. д., аб іх салодкагучным майстэрстве, аб іх ролі ў нацыянальных жыцьці нашага народу, дзе гэтыя музыкі ўзрасталі ў сымбалічныя пастаці прарокаў, правадзроў, нацыянальных волатаў і асілкаў. Аднак дасьледчая праца аб народ-ных выканальніках у нас зусім амаль ня існуе. Ані для Польшчы, ані для Расеі гэта было ня цікавым. Толькі ў вапошнія гады маладое беларускае музыка-знаўства пачало рабіць першыя крокі, пачало рас-копваць матэрыялы гістарычных архіваў. Ужо тое, што знойдзена, прадстаўляе вялікі інтарэс. Перш за ўсё тут выступае сьвая старадаўнасьць практыкі беларускіх выканальнікаў. Ведамае й выдатная народная паэма XII ст. «Слова аб палку Ігаравым» так падае маляўні-чае і паэтычнае апісаньне старадаўнага выканальні-ка — Баяна:

«Бо вешчы Баян, каму хоцяшча песнь стварыці, дык няслася мысьль яго лятучаю птушкаю па дрэву, шэрым воўкам па зямлі, шызым арлом пад воблакі... І пушчаў тады ён дзесяць сакалоў на гурт лебядзіны... (дзесяць пальцаў на струну гусяляў)... Ён персты свае вешчыя на жывыя струны клаў, і тыя струны самі славу князем ракатаху...».

На сёраднявечча падае і дзейнасьць розных ван-дроўных музыкаў, якія называліся скамарохамі, ду-

дарамі, лернікамі. Яны былі ўлюбенцамі народу і бязь іх не абыходзілася ніводнае сьвята. На Беларусі ім бы-ла дадзена характэрная назва «валачобнікі» — «ва-лацугі». Дзейнасьць валачобнікаў і іхнія валачобныя песні ня спыняюць сваей практыкі і да сучаснасьці. Ад іх паходзяць звычайі калядаваньняў, гульні «з ка-зою», валачобнікі на Вялікдзень, віншаваньні на два-рох на Купалу і г. д.

З узмацненьнем беларускіх княстваў, а потым і ў задзіночаным беларускім Вялікім Княстве Літоўскім беларускія выканальнікі знаходзяць шырокую дзей-насьць пры дварах князёў і ў палацах вяльможаў. Гэ-так паводля хронікаў таго часу, кароль Ягайла (XIV ст.), што зьяўляўся адначасова вялікім князем літоў-скім і каралём Польскім, паклікаў да сябе ў Кракаў (тагачасную польскую сталіцу) на каралеўскі двор зь Беларусі сьпевакоў, музыкаў і малароў. Ягайла змал-ку добра ведаў беларускае мастацтва і прапагаваў яго і ў Польшчы. Яшчэ больш прастору знайшлі беларус-кія выканальнікі пры каралі Жыгімонце Аўгусты-м (па-чатак XVI ст.), калі як пры двары, гэтак і ў палацах выдатных людзей дзяржавы (князёў Курбскага, Слуц-кага, Сапегі, Радзівіла, готмана Хадкевіча й інш.), у якасьці музыкаў працуе шмат «тутэйшых» выканаль-нікаў. Дварцовыя хронікі падаюць тут і прозьвішчы іх: кампазытара Сымона Пятку, салістага на флейце Ан-дрэя Кулакоўскага, цымбалістага Правінскага і му-зыкаў Паўлу Вадонскага, Юрыя Радзімінскага, Міколу Кляўса й інш.

Асаблівае посьпеху дабіліся сярод іх два белару-

